

Πρὸς ἐξουδετέρωσιν τοῦ ἀνθρώπου

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ, ΤΑ ΜΗ ΟΝΤΑ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ. "Όσοι ἀποφεύγουν τὴν ἐλευθερίαν, ἀποφεύγουν τὸν ἄνθρωπον, ὅσοι ἀποφεύγουν τὸν ἄνθρωπον ἀγωνιοῦν. Ἄγωνία εἶναι τὸ κενόν, τὸ ὁποῖον ἀφήνει ἡ ἐλευθερία ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου. "Όταν δὲν γεμίξῃ τὸ κενόν αὐτὸ ἢ ἐλευθέρᾳ πράξει, διὰ νὰ μὴ παρατηρήσῃ ὁ ἄνθρωπος, ὅτι ζῆ ἀπόντος τοῦ ἀνθρώπου, ἀναπτύσσει μηχανισμοὺς λήθης. Τότε ἰδίως ἀποφεύγει ὁ ἄνθρωπος νὰ συναινῆσῃ τὸν ἑαυτὸν του. "Όσον περισσότερο ἀγωνιᾷ, τόσον διὰ τοῦτο περισσότερο τρέπεται πρὸς τὴν διασκέδασιν. Νὰ διατὶ σήμερον θεωρεῖ ὁ ἄνθρωπος ὡς ὑποχρέωσιν τῶν ἄλλων νὰ τὸν καθησυχάζουν, ἰδίως ὅμως ὡς ἰδικόν του χρέος νὰ εἶναι πάντοτε κατειλημμένος, νὰ βιάζεται καὶ νὰ μὴ διαθέτῃ ποτὲ καιρόν, νὰ διατὶ φοβεῖται τὴν «σχολήν», τὴν προϋπόθεσιν τῆς προσωπικῆς εὐθύνης.

"Όπου ἡ σχολὴ ἀπουσιάζει, λείπουν τὰ σημαντικὰ προβλήματα, ἀπουσιάζει δηλαδὴ ὁ τρόπος τῆς ἐνανθρωπήσεως. Ἡ σχολὴ εἶναι βεβαίως μία ἐξωτερικὴ κατάστασις, ἐνδέχεται ὅμως νὰ ὑπάρχῃ καὶ ὅταν ἀκόμη ὁ ἄνθρωπος σωματικῶς δὲν ἀνήκει εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Ὑπάρ-

χουν όμως περιπτώσεις ελεύθερου χρόνου, ό,τι συμβαίνει σήμερα, χωρίς θέσιν διά την σχολήν. Εύρίσκεται τότε ό άνθρωπος εις μίαν έσωτερικήν υπερδιέργεσιν και ζή ως ένσωματωμένος *homo totus vacui*. Έκτιμᾶ τότε, ό,τιδήποτε είναι δυνατόν να τον άπασχολήση, άρκει να μη του έπιτρέψη να διακρίνη, ότι ό έσω κόσμος έχει άπολεσθή. Διά τον λόγον αυτόν, ό,τι του υπενθυμίζει, τί έχασε και τί πρέπει να είναι, γίνεται τό σκάνδαλον τής ζωής του. "Όταν κάτι παρουσιασθή ως προσωπική του υπόθεσις και συνεπώς τον υποχρεώση να πάρη άποφάσεις χωρίς υπαγόρευσιν, τό θεωρεί ως πειρανομίαν εις την τάξιν του είναι, ως μίαν αξίωσιν, ή όποία δεν έχει λόγον ύπάρξεως, ως αύθάδειαν του μη όντος. "Ό,τιδήποτε τον άπασχολεί και κατ' αυτόν τον τρόπον του δίδει την εύκαιρίαν να συλλάβη την ύπαρξίν του, έμφανίζεται τότε ως έκφρασις του κακού και άπωθείται εις τό περιθώριον τής ζωής ή όδηγεί τον άνθρωπον εις όσους είναι εις θέσιν να τον άπαλλάξουν εκ τής ένοχλητικής παρουσίας. Διά ν' άπαλλαγῆ λοιπόν εκ τής άγωνίας, ό άνθρωπος καταστρέφει τό πρόσωπόν του ή έπιτρέπει εις μίαν νέαν άνωθυμίαν να του όρίση, τί θα πρέπει να κάνη "Ο άνθρωπος τής άγωνίας προσπαθεί διά τουτο να έξασφαλισθή προς όλας τας κατευθύνσεις, να ένοικιασθή όπουδήποτε, διά να μη συναντήση την έλευθερίαν. Δι' αυτόν άκριβώς τον λόγον, αντί να υπερνικήση την άγωνίαν, την κάνει μόνιμον έσωτερικήν του κατάστασιν.

Κατ' αυτόν όμως τον τρόπον ό άνθρωπος έγκαθιστᾶ την ύπαρξίν του εις την διπλήν σκιάν τής έλευθερίας και του προσώπου του. "Όπου ή έλευθερία άνοίγει μέσω ένός προσωπικού προβλήματος μίαν διέξοδον προς τον άνθρωπον, εκείνος φράσσει την είσοδόν της, όταν δηλαδή του παρουσιάζεται ή δυνατότης να γίνη πρόσωπον, την παραβλέπει, διά να διαλυθῆ έντός του πλησιεστέρου σχήματος, διά να υπηρετήση μίαν ύπόσχεσιν άπαλλαγῆς εκ τών έσωτερικών του υποχρεώσεων. "Ό,τι ό σημερινός άνθρωπος γνωρίζει περι τοῦ έαυτού του, είναι ως εκ τούτου ό κυριώτερος τρόπος τής ύποταγῆς του. "Ωστε, εάν του υπεβάλλετο ή έρώτησις, τί είναι και τί θέλει, θα έδιδε την άπάντησιν τής τεχνικής συσκευῆς («γραφομηχανή - να μη πάθω βλάβην») ή του στρατιώτου («τυφεκιοφόρος - να πάρω άδειαν»), θα έλεγεν επί παιραδείγματι: «τραπεζιτικός υπάλληλος - να διατηρήσω την θέσιν μου» ή «όδηγός λεωφορείου - να πάρω 10% αύξησιν».

"Ότι είναι άνθρωπος και τον άπασχολεί τό πρόβλημα τής εύτυχίας, του νοήματος τής ζωής του, τό μυστήριο του κόσμου, ό φόβος του θανάτου, ή ασθένεια ένός φίλου του ή ή έκπαίδευσις του παιδιού του, είναι τὰ δευτερεύοντα προβλήματα τής τεχνικής του ύπάρξεως. Τὰ προβλήματα αυτά δεβαίως τον άνησυχούν, συγχρόνως όμως τον έξοργίζει ή διαπίστωσις, ότι δεν έχει εύρεθῆ άκόμη μία ίκανοποιητική λύσις, διά να μη τὰ έχη. Λύσεις έν τούτοις υπάρχουν σήμερα δι' όλα τὰ πράγματα, έστω και άν δεν ίκανοποιούν άπολύτως. 'Αντι τής εύτυχίας προσφέρεται ή διασκέδασις, αντί του νοήματος τής ζωής,

ή ιδεολογία, αντί τῆς ἐρμηνείας τοῦ κόσμου, ἡ ἐπιστήμη, ἀντὶ τοῦ θανάτου, τὰ σύνεργα τῆς κοσμητικῆς ἢ ἡ ἐπανειλημμένη ἀπεικόνισις τῆς νεότητος, ἀντὶ τῆς συμπαραστάσεως εἰς τὴν ἀσθένειαν, ἡ ἀσφαλιστικὴ ἐταιρεία, ἀντὶ τῆς πατρικῆς ἀγωγῆς, τὰ σχολεῖα τοῦ κράτους.

Οὐσιαστικῶς λοιπὸν τὰ προβλήματα τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου περιορίζονται εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν τεχνικῶν λύσεων, εἰς τὴν προτίμησιν ἐνὸς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τρόπων, οἱ ὅποιοι τὸν ἀπαλλάσσουν ἐκ τοῦ κόπου νὰ σκεφθῆ, ν' ἀποφασίσῃ καὶ ν' ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην τῆς πράξεώς του, νὰ γνωρίσῃ τὸν κόσμον ἐκ τῶν ἔσω καὶ νὰ τοποθετήσῃ αὐτὸ τὸ βάθος εἰς τὴν γλώσσαν. Εἴτε τὸ πρόβλημα εἶναι εἴτε δὲν εἶναι τεχνικῆς φύσεως, ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος τὸ ἀντιλαμβάνεται καὶ τὸ λύνει τεχνικῶς. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι ἰδική του ὑπόθεσις, ὅτι φθάνει εἰς τὸ ἀποτέλεσμα, χωρὶς νὰ ἐνοχλήσῃ τὸν ἐσωτερικόν του κόσμον, ὅτι ἔχει, ὅ,τι θέλει, χωρὶς προσωπικῶς νὰ συμμετέχῃ, ὅτι δημιουργεῖται, χωρὶς νὰ εὐθύνεται διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ ἐπομένως ὅτι χάνει τὴν γνώσιν τῆς ὑπάρξεώς του, δηλαδὴ τὸ περιεχόμενον τοῦ λόγου.

ΤΑ ΣΧΗΜΑΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΙΝΟΥ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ. Τὰ βασικὰ γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἐκεῖνα τὰ διώματα, τὰ ὅποια δὲν ἔχουν ἀριθμητικὴν φύσιν, ἀλλ' ὑποχρεώνουν τὸν ἄνθρωπον νὰ γίνῃ ἀνεπανάληπτος, ἀποκτοῦν σήμερον διηγηματικὸν χαρακτήρα. Ἐξακολουθοῦν μέσῳ τῆς γλώσσης νὰ κυκλοφοροῦν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου εἰς τὸν ἄλλον, ἐπειδὴ ὅμως ἀναφέρονται εἰς ὅ,τι ἀναγκάζει τὸν ἄνθρωπον νὰ κερδίσῃ τὸ ἐσωτερικόν του πρόσωπον, εἰς ὅ,τι γνωρίζει, ὅταν τοποθετῆ εἰς τὴν πράξιν τοῦ τὴν ὑπαρξίν του, ὅταν γίνεται αὐτὸς ὁ ἴδιος χώρος τοῦ προβλήματος, δὲν τοῦ ὑπενθυμίζουν τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ ἐπομένως δὲν εἰσέρχονται μέσα του, διὰ νὰ τὸν βαθύνουν καὶ νὰ τοῦ δείξουν, τί εἶναι καὶ τί θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ, ἀλλὰ τοῦ παρουσιάζουν μίαν πλευρὰν τοῦ κόσμου, ἢ ὅποια κάποτε τὸν διασκεδάσει, ἄλλοτε τὸν κάνει ν' ἀπορῆ, συνήθως νὰ ὑποπτεύεται μίαν ἀπάτην καὶ σχεδὸν εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις τὸν ἀφήνει ἄθικτον ἐντὸς τῆς πραγματικότητος, ἢ ὅποια χρειάζεται καὶ προσφέρει, μόνον ὅ,τι κατορθώνεται χωρὶς τὴν συμμετοχὴν του.

Ὁ ἄνθρωπος λύνει σήμερον τὰ προβλήματά του σχηματικῶς, δηλαδὴ δὲν εἰσέρχεται εἰς τὸ περιεχόμενον των, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐφαρμογὴν μιᾶς καθ' ὅλα συγκεκριμένης συνταγῆς διαφεύγει τὴν προσωπικὴν ὑποχρέωσιν καὶ φθάνει κατ' εὐθείαν εἰς τὸ ἀποτέλεσμα. Ἡ γλώσσα παύει δι' αὐτὸν τὸν λόγον νὰ ἔχῃ βάθος, νὰ ἐννοῆ τὸ ἐσωτερικὸν τῶν γεγονότων, τὰ ὅποια ὀνομάζει καὶ ὅταν ἀναφέρεται εἰς τὸ καλὸν ἢ τὸ κακόν, τὴν ἀρετὴν ἢ τὴν ἀμαρτίαν, τὸ δίκαιον ἢ τὸ ἀδίκον, τὴν ἀλήθειαν ἢ τὴν πλάνην, ἐννοεῖ τὴν ὄψιν των. Κάτω ἀπὸ τὴν ὄψιν

αὐτὴν εἶναι δυνατὸν σήμερον νὰ τοποθετηθῆ ὅ,τιδήποτε κάνει ἐντύπωσιν, συνήθως ὅμως παίρνουν θέσιν σχεδιαγράμματα βιολογικῶν, ἱστορικῶν καὶ πνευματικῶν γεγονότων, ὥστε ὅλοι νὰ γνωρίζουν περὶ τίνος πρόκειται, χωρὶς νὰ ὑπάρχη ἀνάγκη νὰ σταθοῦν μὲ τὸ βάρος τῆς ὑπάρξεώς των ἐντὸς τοῦ προβληματικοῦ χώρου. Τὰ προβλήματα λοιπὸν τῆς ζωῆς, τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ πνεύματος ἀρχίζουν νὰ διανέμονται εἰς τοὺς ἀνθρώπους, χωρὶς νὰ τοὺς προβληματίζουν, χωρὶς δηλαδὴ ν' ἀποκαλύπτουν τὴν οὐσίαν των, ἀλλ' ἀπλῶς μὲ τὴν περιγραμματοειδή των ἐμφάνισιν, ἢ ὅποια ἐρμηνεύει τὰ πάντα, χωρὶς νὰ ἐξηγῆ τίποτε.

Ἔτσι συμβαίνει οἱ ἄνθρωποι νὰ μεταδίδουν οἱ μὲν εἰς τοὺς δεσχηματικὰ στοιχεῖα καθημερινῶν ἢ μοναδικῶν γεγονότων, (νὰ μετροῦν τὴν θερμοκρασίαν ἢ τὴν ταχύτητα ἀναπτύξεως τοῦ ἐμβρύου, ν' ἀνάγουν τὰ φαινόμενα τῆς κυοφορίας εἰς χημικὰς ἀντιδράσεις καὶ νὰ συντάσσουν μίαν εἰκόνα σχετικὴν πρὸς τὰ ποσὰ τῶν λειτουργικῶν σχέσεων) ἀλλὰ νὰ μὴ γνωρίζουν, τί εἶναι ἡ ζωὴ (νὰ ἐντάσσουν τὸν καθεδρικὸν ναὸν τοῦ Μεσαιῶνος εἰς τὸν ἱστορικὸν του χρόνον, νὰ καθορίζουν τὴν τεχντροπίαν, νὰ εὐρίσκουν ἐπιδράσεις ἄλλων ἐποχῶν, νὰ ὑπολογίζουσι τὸ ὕψος, τὸ πλάτος καὶ ὅ,τιδήποτε ἄλλο εἶναι δυνατὸν νὰ μετρηθῆ) ἀλλὰ νὰ μὴ γνωρίζουν τὴν θρησκευτικὴν πνοήν, ἢ ὅποια ἐδημιούργησε τὴν σύνθεσιν (νὰ συντάσσουν καταλόγους ἐπαναλήψεως ὠρισμένων γλωσσικῶν μορίων εἰς τὸ ἔργον τοῦ Πλάτωνος καὶ κατὰ τοῦτο νὰ χρονολογοῦν τοὺς διαλόγους ἢ νὰ ἐπιδίδονται εἰς τὴν ἐπισκευὴν τῆς μορφῆς τοῦ κειμένου ἀναλόγως τῶν κωδίκων τῆς παραδόσεως) ἀλλὰ νὰ μὴ γνωρίζουν, τί ἀκριβῶς συμβαίνει εἰς τὴν πλατωνικὴν σκέψιν (νὰ προβλέπουν μὲ ἀκρίβειαν, πόσοι ἄνθρωποι θ' ἀποθάνουν τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐκ καρκίνου ἢ πόσα θανατηφόρα δυστυχήματα θὰ συμβοῦν τὸν ἐπόμενον μῆνα ἐντὸς τοῦ κρατικοῦ χώρου) ἀλλὰ νὰ μὴ γνωρίζουν, τί εἶναι ὁ θάνατος.

Ἡ ἐπιστῆμη καὶ ἡ ἀριθμητικὴ ἀναφέρονται εἰς τὸ περίγραμμα τῶν γεγονότων, εἰς ὅ,τι τὰ γεγονότα ἔχουν μεταξύ των κοινόν, χωρὶς νὰ ὑποβάλλουν τὸ ἐρώτημα τῆς οὐσίας. Εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ ἐρωτήματος τῆς οὐσίας ἡ ἐπιστημονικὴ σκέψις ἀνέβαλεν ὅσον τῆς ἦτο δυνατὸν νὰ δώσῃ τὴν συγκατάθεσίν της. Ἰδίως τὴν ἐποχὴν, ἢ ὅποια δὲν ἐπέτρεπεν ἄλλην καθυστέρησιν, τὸν 19ον αἰῶνα, ἡ ἐπιστῆμη ἔκανε μίαν ὑστάτην προσπάθειαν νὰ ἐκπροσωπήσῃ τὸ περιεχόμενον τοῦ κόσμου. Εἰς τὸν ἐπιβλητικώτερον κλάδον τῆς ἐξ ἐσωτερικῶν λόγων ὑπεχρεώθη ὅμως συντόμως νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν προσπάθειαν τῆς κοσμοθεωρίας καὶ νὰ περιορισθῆ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μαθηματικῶν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμενικοῦ κόσμου. Ἡ ἐξέλιξις αὐτὴ σημαίνει, ὅτι ἡ φυσικὴ παρητήθη τῶν περιεχομένων χάριν τῶν σχημάτων. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ παρητήσις τῆς ἔδωσε τὴν σημερινὴν της ὄψιν καὶ τὴν ἐβοήθησε νὰ ἐπικρατήσῃ ἐντὸς τοῦ χώρου, ὁ ὅποιος ἀπαγορεύει τὴν εἴσοδον εἰς τὴν αἴσθησιν. Ἡ φυσικὴ ἐπιστῆμη κατέκτησε τὸν κόσμον, καθ' ὃ μέτρον

έγκατέλειψε τὴν οὐσίαν του. Ἔδωσε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ παράδειγμα εἰς τὴν γλῶσσαν νὰ ὑπερπηδήσῃ καὶ ἐκείνη τὰ περιεχόμενα τοῦ κόσμου καὶ νὰ σχαλιάζῃ, ὅ,τι ὑπολογίζεται.

Η ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΔΙΑ ΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ ΚΑΙ Η ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΓΛΩΣΣΑΝ. Τὸ παράδειγμα βεβαίως τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης δὲν θὰ ἦτο ἀρκετόν, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος, παραλλήλως πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν τῆς ἐξέλιξιν, ὅπωςδήποτε ὅμως κατὰ συνέπειαν τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς, δὲν ἐτρέπετο πρὸς μίαν κατεύθυνσιν, ἢ ὁποῖα τοῦ ἐπέβαλε νὰ σχετισθῇ ὄχι μόνον πρὸς τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἑαυτὸν του σχηματικῶς, νὰ θυσιάσῃ τὴν ἐλευθερίαν του καὶ νὰ παραιτηθῇ τοῦ προσώπου του, διὰ ν' ἀποκτήσῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερα πράγματα, δηλαδή νὰ ἔχῃ ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερα προβλήματα. Τὴν συνεχῆ ἀντικατάστασιν τῶν προβλημάτων διὰ τῶν πραγμάτων ὁ ἄνθρωπος πληρώνει μὲ τὸ νόμισμα τῆς προσωπικῆς του οὐσίας. Διὰ νὰ πολλαπλασιασθοῦν καὶ νὰ διανεμηθοῦν αἱ λύσεις τῶν προβλημάτων, ἔπρεπεν οἱ ἄνθρωποι νὰ χωρισθοῦν εἰς ὀμίλους, ν' ἀποκτήσουν συλλογικὰ γνωρίσματα, νὰ παραβλέψουν τὸν προσωπικὸν των χαρακτήρα, νὰ μὴ τοὺς ἀπασχολῇ ἡ οὐσία τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς, οὔτε ν' ἀποφασίζουσιν ἐκεῖνοι διὰ τὴν ὑπαρξίν των, ἀλλὰ κατὰ κάποιον τρόπον νὰ γίνωνται, ὅ,τι ἀπαιτεῖ ἡ ἀνάγκη, ἢ ὁποῖα τοὺς ἀπαλλάσσει ἐκ τοῦ προσώπου των.

Ἡ ἄρνησις αὐτὴ τῆς προσωπικῆς ζωῆς καὶ ἡ συνεχῶς μεγαλυτέρα ἐξάρτησις τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα, χωρὶς νὰ τὰ προβλέπῃ, τὸν ἀντικαθιστοῦν, ἢ παράδοσίς του εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀριθμοῦ καὶ ἡ ἀνάλογος τακτοποίησις τῆς ζωῆς του, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει, ὅταν ὑπολογίζονται τὰ πράγματα, ἐδημιούργησεν ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ του περιεχομένου τὸ κενὸν τῆς ἀγωνίας. Ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ χώρου ὁ ἄνθρωπος ἐπιχειρεῖ σήμερον τὴν ἐξουδετέρωσίν του. Ἀντιστρατεύεται τὴν ὑποκειμενικὴν του διάστασιν, τάσσεται ὑπὲρ τῆς ἀπροσωπίας, ἀποφεύγει τὸν ἑαυτὸν του, δὲν γνωρίζει, τί εἶναι ὁ ἴδιος καὶ συνεπῶς, τί εἶναι ὁ ἄλλος ἄνθρωπος καὶ εἰς ἀντάλλαγμα ἔχει ὀλιγώτερα προβλήματα, γίνεται δηλαδή κάτοχος περισσοτέρων πραγμάτων. Οὐσιαστικῶς ὅμως προσελκύει τὰ πράγματα πλησίον του, ἐπειδὴ ἐδημιούργησεν ἐντὸς του ἓνα βαθμὸν συγγενείας πρὸς τὸν πραγματικὸν κόσμον.

Ὁ ἄνθρωπος σήμερον σχετίζεται πρὸς τὰ πράγματα «πραγματικῶς». Δὲν τὰ τοποθετεῖ ἐντὸς τοῦ προσωπικοῦ του χώρου, ὥστε νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ γίνῃ, ὅ,τι θέλει ἐκεῖνος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἴδιος τοποθετεῖται εἰς τὴν ὀκτίνα τῶν πραγμάτων, διὰ νὰ ἐξασκηθῇ εἰς τὴν ἀρνήσιν τοῦ προσώπου του. Προσθέτει, ἀντικαθιστᾷ, διορθώνει, κατατάσσει καὶ πολλαπλασιάζει ἀσφαλῶς τὰ πράγματά του, ταυτοχρό-

κανόνας αισθητικής έκφρασεως και άνοιφέρει τὰς σχολὰς καὶ τὰ θέματα· ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κατατάσσει τὰς φιλοσοφικὰς λέξεις εἰς ἐνόητας, εὐρίσκει ποσοστὰ ἐπαναλήψεως καὶ σημειώνει τὰς παραλλαγὰς τῶν τρόπων διατυπώσεως, δὲν ἐρωτᾷ οὔτε γνωρίζει, τί σημαίνει ζωὴ καὶ θάνατος, ποία εἶναι ἡ οὐσία τῆς θρησκείας καὶ τῆς τέχνης, διατὶ καὶ πῶς ὁ λόγος φιλοσοφεῖ.

Τὰ μαθηματικὰ εἶναι ἡ ἐπιστήμη τῶν καθαρῶν σχημάτων καὶ σχέσεων καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ ἔμβλημα τῆς ἀντικειμενικότητος, συγχρόνως ὅμως ὁ ἀντίπους τοῦ νοήματος. Διὰ τοῦτο σήμερον ἡ γλῶσσα, ἡ ὁποία ἔχει ὡς βάση τὸ ἀριθμητικὸν σχῆμα, συμβάλλει εἰς τὴν παρουσίαν τῆς «ἀνοησίας» τοῦ κόσμου. Ἡ ὑπαρξὶς τῶν πραγμάτων καὶ ἡ ὑπαρξὶς τοῦ ἀνθρώπου χάνουν τὸ νόημά των καὶ γίνονται ἐντελῶς τυχαῖα γεγονότα, διὰ τὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχει ἀπάντησις. Οἱ ἄνθρωποι βεβαίως ἐπιχειροῦν νὰ λησμονήσουν αὐτὰ τὰ γεγονότα, μὲ τὴν λήθην αὐτὴν ἐπιτρέπουν ὅμως εἰς τὴν ἀνοησίαν νὰ γίνῃ τὸ ἐσωτερικὸν πρόσωπον τοῦ εἶναι. "Ὅλοι ἀποφεύγουν νὰ κυττάξουν τὸ εἶναι κατὰ πρόσωπον, ἀκριβῶς ὅμως δι' αὐτὸν τὸν λόγον τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ παριστῶνῃ τὴν ἀνοησίαν. Ἡ γλῶσσα ἀρχίζει νὰ γίνεται μία πράξις, ἡ ὁποία προχωρεῖ παραλλήλως πρὸς τὴν ἀποσιώπησιν τοῦ νοήματος. Αὐτὴ ἡ παραλληλία δὲν ἐμποδίζει τὸν λόγον νὰ ἔχῃ διαφάνειαν, νὰ γίνεται δηλαδὴ κάθε φοράν ἀνοιγμα πρὸς ὅ,τι δὲν ἐννοεῖται. Ὁ λόγος παρακολουθεῖ σήμερον τὰ ἀνόητα, δὲν ἐπιχειρεῖ ἐν τούτοις νὰ τὰ κλείσῃ ἐντὸς του, διὰ νὰ παρουσιάσῃ τὸ οἶονδήποτε νόημά των, ἀλλ' ἀντιστρόφως τὰ ἀποφεύγει, θίγει μόνον τὴν πλευράν, ἡ ὁποία δὲν ἔχει σημασίαν, ἀλλὰ μόνον ἰσχύν, συγκρατεῖ δηλαδὴ τὸν ἄνθρωπον πλησίον τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἐπιβάλλονται, ἐπειδὴ δὲν ἐννοοῦνται.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΡΣΕΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΘΗΛΥΚΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟ ΟΥΔΕΤΕΡΟΝ. "Ἄλλοτε ἡ γλῶσσα ἐπέτρεπεν εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐννοήσῃ τὸν κόσμον, τὸν ἑαυτὸν του καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, εἰς τὴν ἐποχὴν μας τὸν γυμνάζει νὰ ὑποφέρῃ καὶ νὰ θαυμάζῃ, ὅ,τι δὲν κατανοεῖ. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς τὸν ἐξομοιώνει πρὸς τὰ πράγματα, ἐφ' ὅσον δὲν ἐνσαρκώνει ἐντὸς του, ὅ,τι τὸν διέκρινεν ἐκ τῶν πραγμάτων, τὸ νόημα τῆς ζωῆς, ἀλλ' ὅπου ἐξοικουθεῖ νὰ χρειάζεται, συμβάλλει εἰς τὴν «συνεννόησιν», δηλαδὴ τὴν τοκτοποίησιν τῆς ζωῆς του εἰς τοὺς χώρους τῶν ἀναγκαίων πράξεων ἐκτὸς τοῦ νοήματος. Διὰ τοῦτο τὴν ἐξουδετέρωσιν τοῦ ἀνθρώπου παριστᾷ σήμερον μὲ τὸν χαρακτηριστικώτερον τρόπον τὸ ὄργανον, μὲ τὸ ὁποῖον προσεπάθησεν ἄλλοτε ὁ ἄνθρωπος νὰ ὑπερνικήσῃ τὴν ἀνοησίαν καὶ νὰ συλλάβῃ τὴν ὑπαρξίν του ἐκ τῶν ἔσω.

Συγχρόνως πρὸς τὴν ἐπίδοσιν τοῦ τεχνικοῦ κράτους, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν ἱστορίαν οἱ ὄροι τῆς ζωῆς παρου-

σιάζουν μίαν αύστηράν ούδετερότητα ἀπέναντι τῶν δύο φύλων, ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι συνέβαινε μέχρι σήμερον, ὅποτε ὠρισμένοι τρόποι ἐργασίας καὶ συμπεριφορᾶς ἦσαν ἀνδρικήs καὶ ἄλλοι γυναικείας φύσεως, παρατηρεῖται μία χαρακτηριστικὴ ἀποστροφή τῆs γλώσσης ἐκ τῶν δύο γενῶν, τὰ ὁποῖα συνιστοῦν τὸ ἀνθρώπινον ὑποκείμενον. Ὅταν ἰδίως διὰ τῶν ἐκφράσεων τοῦ δημοσίου βίου ὁ ἄνθρωπος ἀναφέρεται εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἡ γλώσσα τῶν τεχνικῶν κρατῶν παρουσιάζει μίαν μετάθεσιν ἐκ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ τοῦ θηλυκοῦ πρὸς τὸ οὐδέτερον. Εἶναι, ὡς ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἀπέφευγε νὰ ὀνομάσῃ τὸν συνάνθρωπόν του, «Σύ», νὰ τοῦ ἀπευθυνθῇ εἰς «δεύτερον πρόσωπον», νὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ ὑπάρξῃ ὡς ὑποκείμενον. Αὐτὴν εἰδικῶς τὴν κάμψιν τοῦ ὑποκειμενικοῦ παράγοντος, ἡ ὁποῖα συντελεῖται σήμερον εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον, ἀντικατοπτρίζει ἡ γλώσσα μὲ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ οὐδετέρου καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἀνθρώπινα οὐδέτερα εἶναι μία νέα κατηγορία τῆs ἱστορίας, ἡ ὁποῖα ἐμφανίζει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν τεχνικὴν του τάσιν, νὰ μεταχειρισθῇ τοὺς ὁμοίους του ὡς θραύσματα τῆs πραγματικότητος, ἡ ὁποῖα συντάσσεται κατὰ μεγέθη καὶ εἰδικότητα. Δι' ὅλα τὰ θραύσματα ἀντικειμενικῆs προελεύσεως ἡ γλώσσα διαθέτει τὸ οὐδέτερον. Ἐὰν προεκτείνῃ τὴν οὐδετερότητα αὐτὴν καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον, μαρτυρεῖ τὴν ἀδυναμίαν του νὰ διακρίνῃ μεταξὺ τῶν πραγμάτων καὶ τῆs ὑπάρξεώς του μίαν οὐσιαστικὴν διαφοράν.

Ὅπως διὰ νὰ παρουσιασθῇ ἡ φυσικὴ ἐπιστήμη, ὁ φυσικὸς κόσμος ἔπρεπε νὰ χάσῃ τὴν ὑποκειμενικὴν του διάστασιν, νὰ ἐξαφανισθοῦν τὰ πνεύματα καὶ ν' ἀποκλεισθῇ ἡ ἐπέμβασις τοῦ Θεοῦ, ἔπρεπε καὶ διὰ νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ τεχνικὴ, ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ λάβῃ ὑπ' ὄψιν του τὸν προσωπικόν του χαρακτήρα. Διὰ τοῦτο ἡ διάδοσις τῆs τεχνικῆs εἶναι πολὺ εὐκολωτέρα, ὅπου ἡ κοινωνικὴ ἐξέλιξις δὲν ἔχει διαφοροποιήσῃ τὸν ὑποκειμενικὸν κόσμον, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι διαμορφώνουν τὴν ζωὴν των βασικῶς κατὰ τὸν ἴδιον, ὑπὸ τῆs παραδόσεως κηδεμονευόμενον τρόπον. Ἡ τεχνικὴ κυριεύει διὰ τοῦτο εἰς τὰ ὑπανάπτυκτα κράτη τὸν ἄνθρωπον μὲ πολὺ μικροτέραν ἀντίστασιν, ἀπ' ὅ,τι τὸ ἐπιτυγχάνει εἰς τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι τὴν φέρουν εἰς φῶς.

Ὅπως ἡ φυσικὴ ἐπιστήμη ἐπιχειρεῖ τὴν ἄρσιν τῆs ἰδιοτυπίας ἐντὸς ἐνὸς μαθηματικοῦ τύπου καὶ διὰ τῆs σχηματοποιήσεως αὐτῆs δεσμεύει τὸ προκαλούμενον ὑπὸ παρατήρησιν γεγονός, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ τὸ τεχνικὸν πνεῦμα παράγει τοὺς ὅρους μιᾶς καθαρῶς ἀντικειμενικῆs ὁμοιομορφίας, ἐντὸς τῆs ὁποῖας συντάσσει τοὺς ἄνθρώπους εἰς ὁμάδας καὶ τοὺς συνέχει διὰ τοῦ ὀχήματος τῆs διαρρυθμίσεως αὐτῆs, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐκεῖνοι ἀντιδροῦν συμφώνως πρὸς τὴν στατιστικὴν πρόβλεψιν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ τεχνικὴ σχετίζεται εὐθύς ἐξ ἀρχῆs πρὸς ἀριθμητικὰ σχήματα καὶ ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι μία δύναμις ἐκτὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος διαμορφώνει τὸν κόσμον, ἐξαντικειμενίζει τὸν ἄνθρωπον. Ἐὰν λοιπόν, ὅπου συμβαίνει ἡ ἐξαντικειμενίσις αὐτῆ, ἰδίως εἰς τὸν

κόσμον τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης, πρόκειται περὶ πραγμάτων, τὰ ὁποῖα δεσμεύονται, τοῦ ἰδίου γεγονότος παριστάμεθα μάρτυρες καὶ ὅπου ὁ ἄνθρωπος χάνει τὸν ὑποκειμενικὸν τοῦ χαρακτήρα.

Ὁ οὐδέτερος ἄνθρωπος εἶναι διὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος χωρὶς πρόσωπον, διὰ τὸν ὁποῖον δὲν ἰσχύουν οἱ ἐσωτερικοὶ σύνδεσμοι τῆς εὐθύνης, ἀλλ' ἡ δέσμευσις τῆς βίας. Αὐτὴν τὴν δέσμευσιν τῶν οὐδετέρων, τὴν ἀπουσίαν τῆς ἐλευθερίας ὡς ἀνθρωπίνου γνωρίσματος καὶ τὴν ὑποταγὴν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς τεχνικῆς διατάξεως, ἡ ὁποία δὲν ἀνέχεται τὴν ὑποκειμενικὴν ἀρχὴν, παρουσιάζουν γλωσσικαὶ ἐκφράσεις, ὅπως ὅσαι ἀκολουθοῦν: «Τοῦ θέματος ἐπελήφθη τὸ μονομέλές». «Ὁρίσθησαν πρὸς τοῦτο πέντε ἄτομα». «Τότε ἐπενέβη τὸ ὄργανον τῆς τάξεως». «Ἐν συνεχείᾳ ἔλαβον τὸν λόγον τὰ μέλη τῆς ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς». «Ἐλήφθησαν μέτρα ἐναντίον γνωστῶν ἀντιδραστικῶν στοιχείων». Τελικῶς ἡ ἐξουδετέρωσις τοῦ ἀνθρώπου περιέλαβε καὶ τοὺς ὅρους «πρόσωπον» («Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πρόσωπον ἀπεμακρύνθη τῆς ὑπηρεσίας») καὶ «ὑποκείμενον» («Δύο ὑποπτα ὑποκείμενα παρεπέμφθησαν εἰς ἀνάκρισιν»).

ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΔΕΤΕΡΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ. Ὅλων τῶν ὡς ἄνω προτάσεων χαρακτηριστικὸν γνώρισμα εἶναι ἡ σχέσις πρὸς τὴν διοικητικὴν τάξιν καὶ τὴν ἀστυνομικὴν ὑπηρεσίαν. Αὐτὸ ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐξουδετερώνεται, ὅπου δὲν ὑπολογίζεται αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἀλλ' ἡ συμβολὴ του εἰς τὴν πραγματοποίησιν σχεδίων, τὰ ὁποῖα τὸν ἐνδιαφέρουν ὡς συντελεστὴν συλλογικῶν ἰδιοτήτων. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν δὲν εἶναι ἐκεῖνος τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἔργου, ἀλλ' ὁ ἐλάχιστος παράγων εἰς τὴν συγκρότησιν σχηματικῶν χαρακτήρων, οἱ ὁποῖοι ρυθμίζουν τὴν ζωὴν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὑπάρχει ὁ κίνδυνος νὰ μὴ θέλῃ ὁ ἄνθρωπος νὰ συμπέσῃ πρὸς τὴν ἰδιότητα, ἡ ὁποία τοῦ ἔχει ἐπιβληθῆ, ἐπειδὴ τὸν συνοδεύει πάντοτε ἡ δυνατότης τῆς ἐλευθερίας, ἡ τάσις νὰ γίνῃ πρόσωπον, καλεῖται ἡ βία, διὰ νὰ διατηρηθῆ ἡ ἐξουδετέρωσις του. Τὸ πρόβλημα τῶν ἀπροσώπων κοινωνιῶν εἶναι διὰ τοῦτο εὐθύς ἐξ ἀρχῆς πειθαρχικῆς φύσεως. Οἱ ἀπρόσωποι χωρίζονται εἰς νομοταγεῖς καὶ εἰς παραβάτας, εἰς συντρόφους καὶ εἰς ἀντιδραστικούς ἢ, ἐφ' ὅσον ἡ ἐξωτερικὴ ἀπελευθέρωσις παραμονεύει, εἰς ἥρωας ἢ προδότας.

Ἐὰν λοιπὸν ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος αἰσθάνεται μίαν ἀκαταμάχητον ἔλξιν πρὸς ὅ,τι συντελεῖται ἀπροσώπως καὶ προσπαθῆ ν' ἀποσείσῃ τὴν εὐθύνην διὰ τὰ προσωπικά του προβλήματα, νὰ μεταθέσῃ εἰς τὴν ὀργάνωσιν, δηλαδὴ εἰς τὸ κράτος, τὴν φροντίδα διὰ τὴν ἐπιστήμην, τὴν ἀγωγὴν, τὴν διασκέδασιν, τὴν ἀσθένειαν, τὴν ἀνεσίαν,

τὸ γῆρας ἢ τὴν σκέψιν του, ψηφίζει ὑπὲρ τοῦ ὑποβιδασμοῦ του εἰς μίαν περίπτωσιν, ὑπὲρ τῆς διεισδύσεως τοῦ κράτους εἰς ὅλας τὰς πτυχὰς τῆς ζωῆς του καὶ κατ' ἀναπόφευκτον τρόπον ὑπὲρ τῆς βίαιας.

Εἰς τὴν προοδευτικὴν κρατικοποίησιν τῆς ζωῆς συντείνουν κατ' ἀρχὴν τρία βασικὰ αἰτήματα τῆς ἐποχῆς μας: πρῶτον ἡ ἀνάθεσις τεχνικῶν δυνατοτήτων, αἱ ὁποῖαι ἐπηρεάζουν τὴν ζωὴν μεγάλου ἀριθμοῦ ἀνθρώπων εἰς τὰ χέρια ἐκπροσώπων τοῦ ἀριθμοῦ αὐτοῦ, διὰ ν' ἀποφευχθῇ ἰδιωτικὴ ἐκμετάλλευσις, δεύτερον ὁ συντονισμὸς τῶν δυνατοτήτων αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι ἐξαρτῶνται ἢ μία ἐκ τῆς ἄλλης καὶ συγχρόνως τείνουν νὰ ἐκμεταλλευσθῶν ἢ μία τὴν ἄλλην καὶ τρίτον ἡ εὔρεσις οἰκονομικῶν μέσων πρὸς ἐκμετάλλευσιν δυνατοτήτων, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἀρκεῖ τὸ ἰδιωτικὸν κεφάλαιον.

Αὐτὰ τὰ τρία τεχνικὰ αἰτήματα ἀνατρέπουν τὴν βάσιν τῆς ζωῆς, ὅπως τὴν διεμόρφωσεν ἡ ἀγροτικὴ καὶ ἡ βιοτεχνικὴ κοινωνία. Διασποῦν τὴν ἐνότητα τῆς συμπεριφορᾶς, δηλαδὴ τὸν ἄνθρωπον εἰς παραλλήλους τρόπους ἐκφράσεως, τοὺς ὁποῖους διδάσκεται, χωρὶς τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ἰκανότητα νὰ τοὺς παραλλάξῃ, τοποθετοῦν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν ὀργάνωσιν μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ πραγμάτων καὶ συνεπῶς ἀπαλλάσσουν τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς εὐθύνης, ἐφ' ὅσον δὲν τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ λύσῃ τὰ προσωπικά του θέματα μετὰ τὴν ἰδικὴν του θέλησιν, ὥστε νὰ δημιουργήσῃ ἐσωτερικὸν κόσμον, νὰ γνωρίζῃ, τί θέλει καὶ διατί ὑπάρχει, νὰ ζῇ ὡς ἐλεύθερος ἄνθρωπος. Ἔτσι συνέβη τὸ περίεργον, ὅτι αὐξάνει, ἐπειδὴ ἀπευθύνεται προσωπικῶς εἰς ἐκεῖνον, τὴν ἀνησυχίαν του, νὰ εἶναι τὸ ἀπαράδεκτον τῆς ζωῆς του, ἤτοι ὅτι θὰ πρέπει τὸ συντομώτερον νὰ τὸ ἀναλάβῃ τὸ κράτος. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῆς τεχνικῆς τὸ κράτος δημιουργεῖ τοὺς ὅρους, οἱ ὁποῖοι τοῦ προσφέρουν ἐκουσίως τὸν ἄνθρωπον. Παγκόσμιον ἀποτέλεσμα τοῦ γεγονότος αὐτοῦ εἶναι ἡ ἐξουδετέρωσις τοῦ ἀνθρώπου ὡς τελικὴ φάσις τῆς δυναμικῆς ἀναλογίας ἀγωνία-ὀλοκληρωτικὸν σύστημα. Ὅσον εἰσέρχεται τὸ κράτος ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου, τόσον χάνει ὁ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπόν του ὅσον ὅμως χάνει ὁ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπόν του, τόσον ἐξογκώνεται τὸ κράτος. Τὰ ὀλοκληρωτικὰ κράτη τῆς ἐποχῆς μας συστηματικοῦν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τὸν τρόπον, μετὰ τὸν ὁποῖον ἐκεῖνοι ἀποδοκιμάζουν τὸ πρόσωπόν των.